Кад могу Јапанци могу и Пећанци

„ILUSTROVANA POLITIKA" 20 -07- 1990

Пећ, јула

Богољуб Карић: „Ми морамо бити снажна, морална, праведна, правна држава која је спремна да призна грешке и заблуде јер је од саме грешке теже и погубније не признати је и не исправити..."

Као илустрација упорности, одлучности и непоколебљивости Богољуба Карића, првог човека у систему „Браћа Карић", у Пећи се као анегдота препричава један његов поступак из дана кад је са општинском бирократијом ратовао око формирања фирме.

Некакав будни чувар система и печата самоуправљања и друштвене својине дочека га једног дана строгим питањем је ли он то наумио да рестаурира капитализам у нашем социјалистичком дурштву и припрети му чак да би могао и у затвору заглавити. Богољуб изађе без речи, у првој књижари купи Закон о удруженом раду, или како се популарно звао „раднички устав", и донесе га на поклон оном чиновнику, посебно му подвлачећи оне параграфе који регулишу и подстичу приватну иницијативу.

Било је то пре само дванаест година када су се снови једног двадесет четворогодишњег прецизног механичара ограничавали на породичну гаражу и малу радионицу са највише петнаестак радника – колико да се браћа смире и поново окупе у породичном гнезду. Данас је он на челу система од преко две и по хиљаде радника запослених у 24 мања предузећа широм земље, система који већ броји на десетине хиљада кооперанта, који има своје фирме у пет водећих европских земаља и представника чак у 22 земље света.

А опет остао онај исти Богољуб. Ако већ није, има све изгледе да демантује ону тврдњу да паре људе кваре. Постигао је толико, а опет чврсто, обема ногама стоји на земљи. Прича одмерено, смирено и строго пази да не изговори празно обећање или разметљиву реч, а и најсложеније тешкоће решава мирно и једноставно као да се тичу неког другог а не њега и његове фирме.

– Почели смо производњом значки, привезака, саобраћајних знакова, информативне сигнализације и другог. Ишло је тешко, у лошим условима и са много отпора са сваке стране. Морам рећи да је једини који нас је овде подржао тада био председник пећке општине Раде Звицер који је рекао: ви сте сложна, патријархална породица, ви ћете сигурно успети и ми морамо да вас подржимо. Уза сав оптимизам, ја сам искрено мислио да никад нећемо имати више од десет-петнаест радника: наша породица и још неколико наших најближих пријатеља. Али, ето десило се сасвим другачије – прича сада Богољуб Карић. – Никада у мени није постојала жеља за стицањем огромног капитала. Ја нисам радио у иностранству, али сам путовао и видео да на западу постоје огромне шансе у малим приватним предузећима. Видео сам да смо ми, у ствари, обманути филозофијом која нам је деценијама продована: да ћемо сви живети једнако, да ћемо сви имати исто. Схватио сам да је то утопија која се никад и нигде на свету не може остварити.

Стварамо култ рада

– Ту нема велике филозофије. Ако је нешто лично ваше, ви се према њему односите сасвим другачије, са много више воље и љубави него ако је то друштвено. У друштвеном сектору постоји нерешива ствар, тај осећај да је то нечије туђе, да је то тамо неке државе која вас је довела до просјачког штапа, и онда уместо рада и залагања за што боље резултате, јавља се отпор и нерад – каже најмлађи Карић и наставља:

– Мени је давно постало јасно да су те приче о радничком самоуправљању, радничким саветима, комисијама и којекаквим другим глупостима, обична фарса и у суштини манипулација, коју је неко вешто смислио да би владао радничком класом. То је велика превара јер радници у суштини ни о чему не одлучују кад не одлучују о дохотку...

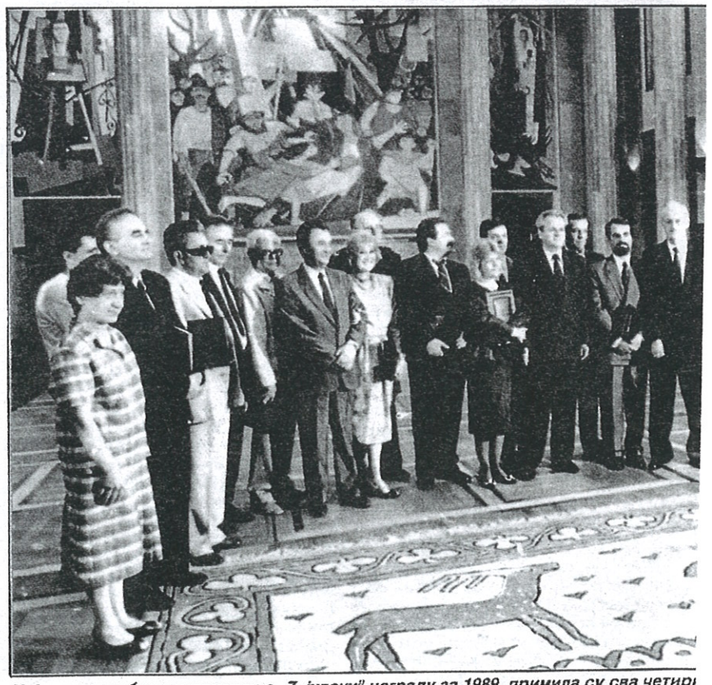
– Најтежа последица тог безумља јесте ликвидација култа рада. Једноставно смо убедили људе да је партија та која ће да мисли и учи радника шта треба да ради, створили општу заблуду. Тако смо од нашег човека, који је изузетно вредан и способан, створили нерадника. Ми сада настојимо у приватним предузећима да код радника разбијемо те заблуде и вратимо изгубљени и заборављени култ рада. И наши резултати, и резултати других приватних фирми потврђују да је то прави пут јер радници у приватном сектору кудикамо боље зарађују него у друштвеном сектору, а то се онда одражава и на све остало.

Карићи не отпуштају раднике

Извршни директори или руководиоци појединих предузећа у систему „Карић", на пример, имају утврђену плату, али и процену да морају зарадити знатно више од тога. Уколико се, пак, догоди да се тај руководилац три месеца узастопно задовољи оним „основним" личним дохотком, он више не може остати на том радном месту јер то значи да њега не интересује рад и не доприноси систему.

– Онај ко уђе у овај систем, мора бити као војник – вели Богољуб Карић. – Мора да ради, да поштује дисциплину и понаша се онако како то захтевају правила нашег система која важе и за мене и за оног стражара на капији. Практично, то значи да онај ко уђе у овај систем тог тренутка облачи униформу. Многи то не желе већ мисле да се и овде према раду могу односити као у друштвеним предузећима. Отуда и отпори и фама коју шире поједини руководиоци у предузећима и колективима за која смо ми заинтересовани, како ће код Карића бити лошије, како ће Карићи отпустити раднике. Карићи никада неће отпустити радника, пре свега зато што смо и ми радничка деца. Али, њихове капије никада неће прекорачити нерадници.

– Није, наравно, било лако установити такву дисциплину и ред – објашњава Богољуб Карић – и најтеже нам је било раднике привикнути да се понашају другачије него што су се понашали тамо у друштвеним предузећима. И мно-

Највише републичко признање „7. јулску" награду за 1989. примила су сва четири

...една пећка породица ...ушла на велика врата светског бизниса

Богољуб Карић: „Најжалосније је што смо раднике почели да пребројавамо по националној припадности. Ја то доживљавам као увреду и непоштовање рада".

го нам је лакше било са почетницима, онима који код нас први пут заснивају радни однос него са онима који су нам долазили из других фирми. Јер, они су навикли, рецимо, да пуше на радном месту, да заустављају машину кад им падне на памет, да закашњавају на посао, да излазе кад хоће. Код нас се зна: десет минута пре почетка рада свако мора бити на свом месту, ни секунду касније не може проћи кроз капију. Зна се кад може да пуши и предахне, у току радног времена има пет пута по десет мнинута и све што је мимо тога повлачи одређене казне и последице. А што се отпуштања тиче, до сада сам отпустио само неколико својих рођака који се нису могли или нису хтели уклопити у овај наш „кућни ред" или

брата и сестра Карић

И ФОРД ЈЕ ПОЧЕО У ГАРАЖИ

Браћа Карићи готово с поносом истичу да су почели у породичној гаражи, у малој, примитивној радионици како би истакли тај развојни пут од сиромаха до најмоћније приватне фирме у земљи.

Кад сам то рекао неким америчким новинарима, они су то овако прокоментарисали: „Па и Форд је почео у гаражи и ето докле је догурао" – прича у шали Богољуб Карић.

ОД ВИШЕ ОТАЦА КИЛАВА ДЕЦА

– Ми смо потпуно занемарили породицу као носећу ћелију друштва. А зна се ако постоји чврста породица у којој се зна ко је домаћин, ту брига нема. Исто вам је тако и у предузећу и коначно у држави. Ако постоји добар руководилац, способан руководећи тим, фирма цвета. Зато сматрам да ми и у држави морамо имати једног човека на челу, јер без тога нема ни државе. Не може једну државу, једну кућу, водити осам домаћина – неминовно је да то буде слаба држава. Да је то добро, неко би то у свету давно пре нас измислио – каже Богољуб Карић.

УВРЕДА

– Од свега је најжалосније – каже Богољуб Карић – што смо стигли дотле да раднике у колективима пребројавамо по националној припадности. Ја то заиста доживљавам као својеврсну увреду и непоштовање рада. Зар за мене и моју браћу мора бити важније то што су наши другови Садик и Руждија, који су од првог дана са нама, Албанци него то што су они заиста прави другови и велики радници. Зар је важније колико у систему „Карић" или било којем другом предузећу, свеједно, ради Албанаца, колико Црногораца, Срба, или које друге нације, него јесу ли то добри и вредни радници...

су веровали да им рођаштво са нама гарантује привилегије...

Богољуб Карић сматра да нема вајде од кукњаве за Европом и чекања да нас неко узме за руку и уведе у Европу.

Власт је у рукама нерадника

– Систем „Карић" је већ у Европи самим тим што смо успоставили бројне везе, заједничке фирме и послове са западним фирмама. Према томе, нема чекања, сваки директор се мора старати како ће обезбедити место у Европи, како ће и са ким успоставити односе, направити мешовито предузеће и привући капитал. Мора се коначно рашчистити са старом идеологијом, са старим догмама и глупостима, а програм Савезног извршног већа и програм Србије пружају за то изванредне могућности. Ми морамо без комплекса позвати и питати оне који знају да нас науче како се ради, да нам кажу шта је добро, а шта није. Најгоре је чекати, ћутати и спавати, а ја вам кажем да у друштвеним предузећима људи и данас махом спавају. Мислим пре свега на руководеће људе. И онда за нашег човека кажу да је нерадник. То је велика неистина и неправда. Наши људи су велики радници, питајте запад, али на жалост у нашим предузећима власт је у рукама нерадника.

Илуструјући ово, Богољуб Карић наводи пример Фабрике батерија из Пећи којој систем "Карић" нуди удруживање већ две године, али се томе упорно опиру иако фабрика ради са свега 10–15 одсто капацитета и 700 радника тавори са минималним личним дохоцима. Неко ко се пита у фабрици из ко зна којих разлога неће да прихвати понуду за максимално запошљавање погона и обезбеђење пласмана комплетне производње.

То време је иза нас

Као потврду да невоља није у радницима, већ у систему који је подстицао и стварао нерад и нераднике, Богољуб Карић истиче наше људе који су се отиснули у свет и тамо чуда направили.

– Ја сам зато оптимиста јер је једно наопако време већ неповратно иза нас. Дошли су и долазе нови људи чија су свест и схватање живота и рада сасвим другачији. Почев, ако хоћете од Србије, од Слободана Милошевића па до председника Савезеног извршног већа Анте Марковића, мислим да су то сасвим нови људи, људи који искрено желе да створе модерну државу, да народ боље живи. Ја им искрено верујем и мислим да им свако мора веровати.

Богољуб Карић сматра да је осма седница ЦКСК Србије, хтео то неко признати или не, одиграла пресудну улогу у буђењу новог духа у људима у целој земљи.

– Југославија је данас нешто битно ново и Југославија ће сигурно бити. Све оно о чему смо четрдесет пет година грешили сада имамо шансу да поправимо и поставимо на своје место. Мислим да се не треба плашити никакве демократизације, никаквих странака, нека их буде на стотине, све ће то време да помири и доведе на своје место и на површину избаци само оно што је добро и што народ прихвата. А народу се мора препустити да сам одлучи шта му одговара – он ће то сигурно умети – и кад су у питању опредељења и систем и кад су у питању нови људи.

– Било је много грешака и заблуда – вели на крају Богољуб Карић – и требаће нам доста и времена и воље и рада да их поправимо. Основно је да створимо снажну, моралну, праведну правну државу која ће бити спремна да призна грешке заблуде јер је од саме грешке теже и погубније не признати је и не исправити.

За крај приче о овој необичној породици и њеном путу ка успеху ево једног слогана који смо чули у граду на Бистрици и који су вероватно смислили пећки шерети. Веле, гесло Карића је: што могу Јапанци, могу и Пећанци...

Руждија Феризи, друг Карића који је са њима у фирми од првог дана, то још ближе и конкретније објашњава:

– Камо среће да нам је у целој земљи, у сваком предузећу као овде! Знало би се ко је газда у кући, шта ко и како ради и онда нам Швајцарска не би била равна. – Ма каква Швајцарска, били би смо бољи од Јапана!

Будо Симоновић